

WMG

JAARVERSLAG 2020

WERKGROEP MILIEUBEHEER BERG EN DAL

Postbus 26, 6560 AA Groesbeek

12-7-2021

Voorkant: Mountainbiker in het Groesbeekse bos

Jaarverslag 2020

BESTUURLIJKE AANGELEGENHEDEN

Bestuur

De samenstelling van het bestuur was in 2020 als volgt:

Voorzitter: Jo de Valk

Secretaris: Joost Buers

Penningmeester: Hans Crone

Bestuursleden: Henny Brinkhof, Gijs Looijen, Remco Vogel, Victorien Mertens.

Algemene ledenvergadering 2020

Op woensdag 2 augustus 2020 19:00 – 19:30 uur vond de jaarvergadering plaats in De Tullekesbôm, Nijerf 9, 6562 PK Groesbeek, waarbij het bestuur verantwoording aflegde over het jaar 2019.

Omdat Hans Crone zich na de jaarvergadering 2019 had aangemeld als penningmeester en al bijna een jaar de functie vervuld had, werd tijdens deze jaarvergadering zijn functie als bestuurslid officieel bevestigd.

Het financieel jaarverslag werd door Hans gepresenteerd. Nadat de kascommissie haar bevindingen had gerapporteerd en er niets op aan te merken had, werd het financieel verslag door de ledenvergadering goedgekeurd en het bestuur gedechargeerd.

De voorzitter Jo de Valk gaf een korte uiteenzetting van de lopende projecten en Henny Brinkhof gaf toelichting bij het jaarverslag.

De geplande excursie naar het Koningsven ging wederom niet door. Door de coronapandemie die begin van het jaar de wereld over ging en veel beperkingen tot gevolg had wat samenkomsten betreft, was het niet mogelijk de jaarvergadering rond 21 juni te houden. Doordat het aantal besmettingen met het virus in de zomer sterk daalde, kwamen er versoepelingen en was de jaarvergadering op 2 augustus mogelijk. Echter, waar we geen rekening mee gehouden hadden was dat het een stuk sneller donkerder werd dan op de langste dag rond 21 juni. De excursie zou daardoor te kort worden. We besloten het dichterbij huis te zoeken bij De Bruuk op 5 minuten afstand van de Tullekesbom. De excursie vond in twee groepen plaats: links en rechtsom, zodat we steeds anderhalve meter afstand tot elkaar konden houden. Opnieuw werd het Koningsven verschoven naar volgend jaar.

NATUUR EN LANDSCHAP

Koepel

Nadat de Koepel in 2019 was hersteld, was het interessant om te zien of de amfibieën weer terug zouden komen. Dat is gelukt. Er werden in 2020 weer inventarisaties uitgevoerd: er kwamen zeer veel gewone padden en bruine kikkers terug. Die hebben veel eisnoeren en eiklumpen afgezet. Ook de kleine watersalamander en de alpenwatersalamander kwamen terug en er werden veel larven gezien. Wat later werden ook weer de groene kikkers gesignaleerd. Het waterniveau bleef constant. Het ziet er goed uit. Omroep Berg en Dal maakte op 18 juni opnames over de ontwikkelingen in de Koepel.

Poel Herwendaalseweg (Eau de Colonjes)

Ook deze poel werd geïnventariseerd, er werd een aantal gewone padden en bruine kikkers gevonden. Ook deze zorgden voor voortplanting d.m.v. eisnoeren en eiklumpen. Ook werden enkele groene kikkers gezien. Echter, het waterniveau daalde dramatisch in 2020. Dit zou o.a. veroorzaakt kunnen worden door de droogte en eerdere werkzaamheden aan de Drulse beek. Ook dreigde de poel dicht te groeien door met name lisdodden. Vandaar dat de gemeente Berg en Dal op 29 november op verzoek van de WMG de poel heeft ontdaan van de lisdodden en sliblaag.

Parende bruine kikkers

Landschapontwikkelingsplan (LOP)

De WMG is betrokken bij het landschapontwikkelingsplan (LOP) van de gemeente Berg en Dal. Het LOP heeft betrekking op het buitengebied van onze gemeente. Ongeveer elk kwartaal vindt er een zgn. partneroverleg plaats, waar allerlei organisaties die op enige wijze actief zijn in het landschap samen bespreken welke projecten er als eerste uitgevoerd worden. Dit bijvoorbeeld omdat ze urgent of belangrijk gevonden worden. De gemeente kijkt dan of er middelen voor beschikbaar zijn, maar wil wel graag dat er participatie is door de organisaties die dat dan graag willen. De WMG heeft gekozen de prioriteit te leggen bij het project dat betrekking heeft op het ecologisch verbinden van De Bruuk met het Kranenburger Bruch. Ook de energietransitie en met name de ontwikkeling van zonneparken staat bij het partneroverleg op de agenda.

Bermbeheer

In het jaarverslag van 2019 hebben we beschreven dat de gemeente Berg en Dal besloten had vanaf juni 2019 alle bermen ecologisch te beheren ter bevordering van de biodiversiteit en ecologische corridors. Het plan was het maaisel af te voeren en in eigen gemeente bij lokale agrariërs te verwerken tot Bokashi, een met toegevoegde mineralen onder plastic afgesloten gefermenteerd product dat weer gebruikt kan worden als bodemverbeteraar. Omdat het nog geen goedgekeurde methode was om het maaisel te verwerken, heeft men deze proef moeten stoppen. De gemeente heeft het maaiwerk uitbesteed aan een aannemer die het maaisel afvoert buiten de gemeente en verwerkt tot compost. Dat gaat nog steeds zo. De gemeente heeft met de aannemer een driejarig contact. Ze maaien nog steeds ecologisch. Inmiddels zijn er landelijke Bokashi pilotprojecten o.a. in Weurt. Dit omdat het mogelijk een goede manier van verwerken is. Het maaisel kan lokaal verwerkt worden en ook weer lokaal gebruikt worden als bodemverbeteraar. De Ploegdriever zou graag meedoen met zo'n pilot. De gemeente zit echter vast aan het contract met de aannemer en de aannemer is goedkoper dan de Ploegdriever. Wat betreft de bermen zien we dat er steeds meer klachten komen dat de bermen bespoten worden met pesticiden en dat agrariërs over hun perceelsgrens spuiten, zelfs over de wandelpaden en wandelaars heen. Daar zijn we mee bezig.

Bossenstrategie

Er is veel te doen over de boskap in het Groesbeeks bos. Ook de WMG is niet tevreden over hoe dat nu gaat: te rigoreus, te weinig oog voor de natuur. Enkele mensen van de WMG hebben daarom deelgenomen aan een door de landelijke overheid georganiseerde dag om van deskundigen uit de achterban te horen hoe zij denken over waar we met de bossen heen moeten in Nederland. Inmiddels heeft het Rijk een beleid geformuleerd. Er moet meer bos komen in Nederland, zowel binnen als buiten het landelijke natuurnetwerk. De financiering daarvan is echter ongewis. Ook over het beheer van bestaand bos zijn vraagtekens te plaatsen.

VERKEER

Fietspad door spookuil

Helaas hebben we nog steeds geen overeenstemming bereikt met de gemeente. In onze overeenkomst uit 2016 met de gemeente is opgenomen dat er overleg over aanvullende maatregelen zal plaatsvinden, indien er meer slachtoffers onder de reptielen vallen dan o.a. 15 exemplaren zandhagedis. Dat laatste is ieder jaar het geval: in 2020 vielen er maar liefst 56 slachtoffers. Desondanks weigert het gemeentebestuur te praten over het nemen van aanvullende maatregelen.

Om het beeld helder te krijgen over de gemeentelijke besluiten die hierover genomen zijn na aanleg van het betonfietspad heeft de WMG in december 2019 in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) alle collegebesluiten m.b.t het fietspad opgevraagd, waarbij wij precies met naam en toenaam aangegeven hebben om welke stukken het gaat. Door de digitale diaspora op het gemeentehuis lukte het niet, ondanks onze nauwkeurige opsomming van de betreffende stukken, alle stukken boven water te krijgen. Daarom hebben we bezwaar ingediend bij de Commissie Bezwaarschriften. In november 2020 is er een hoorzitting bij de Commissie geweest. Omdat na de hoorzitting de drie ontbrekende stukken alsnog boven water kwamen en opgestuurd werden, werd ons bezwaar ongegrond verklaard(!). Al met al heeft het dus bijna een jaar geduurd om een aantal opgevraagde documenten toegezonden te krijgen.

Bovendien is een nieuw punt van onenigheid ontstaan. Eind december 2020 werd bekend dat de gemeente het 6 km lange betonfietspad langs de voormalige spoorlijn tussen de Biesseltsebaan en de Duitse grens van twee naar vier meter wil laten verbreden. Hiervoor heeft de gemeente subsidie aangevraagd bij het Rijk en toegekend gekregen. Wij vinden verbreding totaal onnodig en ook onwenselijk, omdat dit onherroepelijk zal leiden tot meer doodgereden reptielen. Bovendien heeft de spoorlijnzone een belangrijke ecologische functie, niet alleen voor reptielen en andere warmteminnende diersoorten in met name de spoorkuil, maar ook als ecologische verbindingzone in het buitengebied. Daarnaast zullen er voor de verbreding veel bomen gekapt moeten worden in het buitengebied en is landschappelijk gezien zo'n breed fietspad een geweldige dissonant. Over de verbreding van het fietspad langs de spoorlijn is inmiddels overleg geweest tussen de WMG en wethouder Fleuren. De gemeente krijgt wel subsidie voor de fysieke verbreding, maar heeft geen geld voor verbetering van de natuur langs het fietspad of elders (natuurcompensatie). Volgens wethouder Fleuren is de uiteindelijke beslissing over verbreding nog niet gevallen.

Mountainbikers

In 2020 is het aantal MTB-ers in de bossen rondom Groesbeek enorm toegenomen. Dat heeft twee oorzaken. Enerzijds de aanleg van een netwerk van speciale MTB-fietspaden, die zeer populair blijken te zijn, anderzijds de Corona-uitbraak waardoor veel mensen die niet meer binnen konden sporten een uitlaat zochten in het fietsen door het bos. Deze toename heeft voor nogal wat commotie gezorgd, o.a. in de sociale media, maar ook in krant, op tv, in de gemeenteraad van Nijmegen en in mindere mate in de gemeenteraad van Berg en Dal. Veel wandelaars ergeren zich aan de snelle fietsers in het bos, en verder betekent de toegenomen drukte meer druk op de natuur. Over dat laatste onderwerp, de precieze schade door MTB-ers, zijn weinig wetenschappelijke gegevens. Binnen de WMG is een kleine groep actief die meer informatie over de schade aan de natuur wil verzamelen, bijvoorbeeld schade aan bomen, verstoren van rustgebieden, bodemerosie. In 2020 heeft de WMG overleg gevoerd met de initiatiefnemers van de MTB-routes (Stichting MTB Rijk van Nijmegen) en met Staatsbosbeheer en daarin onze zorg uitgesproken. Wij bezinnen ons op verdere actie. Staatsbosbeheer heeft aangegeven pas in september 2021 te willen gaan evalueren.

RUIMTELIJKE ORDENING

Plan melkfabriek

Nadat een krappe meerderheid van de raad zich in september 2018 uitsprak voor vestiging van een melkfabriek in de voormalige kippenstallen van Van Deurzen, was het wachten op het vervolg. In 2020 zouden er concrete plannen naar buiten gebracht worden, de raad zou zich over het bestemmingsplan gaan buigen. Dat kwam er niet, wel werd in juni 2020 op voorstel van het College door de raad besloten om de procedures voor de noodzakelijke vergunningen (bestemmingsplan en omgevingsvergunning op basis van het gewijzigde bestemmingsplan) samen te voegen tot één, waarbij bezwaar en beroep ook alleen op die ene procedure mogelijk zou worden (de zgn. coördinatieregeling).

Er kwamen plannen naar buiten om op een groot deel van het terrein (2 ha) zonnepanelen te leggen. Die zouden eerst op het dak komen, maar dat ging niet door omdat het dak niet sterk genoeg zou zijn. Veel energie voor de stroomvoorziening van het bedrijf zouden die panelen echter niet opleveren, aangezien de melkfabriek meer elektriciteit zou gebruiken dan alle inwoners van de gemeente bij elkaar! Daarvoor zou maar liefst 45 ha zonneveld nodig zijn.

De concrete plannen verschenen niet, het werd stil rondom de melkfabriek. Wij vermoedden dat Koolen het te druk had met andere zaken (batterijen). Op 21 juni 2021 werd bekend dat de locatie verkocht was aan een projectontwikkelaar die ook de voormalige voetbalvelden van Achilles gekocht heeft. Hij wil er woningen realiseren.

Beleidskader Horeca

Het rijk is bezig met de invoering van de Omgevingswet, bedoeld om de regels voor ruimtelijke ontwikkeling te vereenvoudigen en projecten sneller van de grond te krijgen. Bestemmingsplannen worden in de toekomst vervangen door een zgn. omgevingsvisie die iedere gemeenteraad voor haar grondgebied moet vaststellen. Daarop vooruitlopend publiceerde de gemeente eind januari 2020 het concept Beleidskader horeca. De WMG heeft daar een zienswijze op ingediend. Voor ons is dit beleidskader van belang omdat het rechtstreeks van invloed is op de drukte in het buitengebied. Het regelt bijv. de horeca-nevenactiviteiten van agrariërs in het buitengebied. In dit ontwerp beleidskader wordt zowel bestaand beleid verwoord, dat in o.a. bestaande bestemmingsplannen in regels is uitgewerkt, als ook nieuw beleid verwoord.

Het probleem is dat de nieuwe beleidskeuzes niet of minimaal worden onderbouwd. Zo wil men gaan toestaan dat alle agrarische bedrijven binnen deze gemeente een mini-camping kunnen gaan beginnen. Een ander punt waar de WMG bezwaar tegen maakt is het in principe openstellen van het gehele grondgebied van onze gemeente voor de nieuwvestiging van zelfstandige horeca. Waarbij de definitie van horeca ook nog eens onduidelijk is. Onze kritiek richtte zich o.a. op het feit dat de meest ruime regels worden toegepast op de hele gemeente, het ontbreken van een goede inventarisatie van de huidige situatie en de te ruime (avond)eindtijd voor nevenactiviteiten in het buitengebied.

Mede n.a.v. de zienswijzen heeft de raad in de carrouselvergadering in januari 2021 het beleidskader horeca unaniem niet geschikt geacht voor behandeling in de raadsvergadering. Alle fracties waren van mening dat er nog te veel vragen en te veel onduidelijkheden zijn om een goed besluit over dit stuk te kunnen nemen.

MILIEU

Energietransitie

De WMG heeft in 2020 alle initiatieven op het gebied van de grootschalige zonneparken nauwlettend gevolgd. Met alle initiatiefnemers is contact geweest en wij hebben ons standpunt met betrekking tot de gewenste inrichting van een zonnepark voor het voetlicht gebracht. Omdat er nog geen ontwerpen zijn ingediend hebben wij nog niet actief kunnen participeren. Verder hebben wij regelmatig contact met betrokken ambtenaren om op de hoogte te blijven van eventuele nieuwe initiatieven. In een overleg met wethouder Verheul hebben wij er op aangedrongen om als gemeente zwaarder in te zetten op de aanleg van zonnepanelen op bestaande gebouwen. In het Milieujournaal is een aantal keren verslag gedaan van gesprekken met initiatiefnemers.

Er zijn nog genoeg daken vrij voor zonnepanelen.

Vuurwerk

Eind november 2020 heeft de WMG een brief aan het gemeentebestuur verzonden met een verzoek om een algemeen vuurwerkverbod voor de gemeente, met uitzondering van enkele aangewezen plaatsen binnen de dorpskernen. Het doel van onze brief is om de verstoring van met name vogels in de buitengebieden te voorkomen. Doordat de Rijksoverheid afgelopen jaar met een totaalverbod kwam heeft de gemeente hier nog geen actie op ondernomen.

Ammoniakdepositie en verdroging

Ook in 2020 was ammoniakdepositie een belangrijk onderwerp in het landelijk nieuws. De overheid moest met beleid komen. Naast technische oplossingen probeert zij bedrijven stimuleren te stoppen, maar dat gebeurt steeds op basis van vrijwilligheid. Wel heeft zij daarvoor een flink bedrag gereserveerd. In diverse rapporten is te lezen dat die maatregelen onvoldoende zullen zijn en dat het beleid de toets van de Raad van State niet zal doorstaan.

2020 was voor het derde jaar op rij opnieuw een zeer droog en warm jaar. De gevolgen voor de natuur bleven niet uit. Veel bomen in het bos hadden het moeilijk. Ook de natte natuur van Groesbeek had het zwaar. In 2020 kwam dat pijnlijk naar voren. De vegetatie veranderde zichtbaar en wat opviel was dat opslag van struiken en bomen uit de hand liep en op plaatsen waar die nooit aanwezig was, ging optreden. De jonge bomen en struiken konden zich vestigen geholpen door de ammoniakdepositie en de omzetting van organische stof in de droogvallende bodem. Wanneer boompjes en struiken zich vestigen in grasland, zijn ze moeilijk weer weg te krijgen.

De WMG trok aan de noodrem en zette deze problematiek op de agenda. Zij pleitte ervoor verdroging van de stuwwal tegen te gaan door de aanleg van graften in het hellinggebied in het kader van het project wateroverlastbestrijding van de Breedeweg. We pleiten er bij gemeente, waterschap en provincie voor om te kiezen voor een integrale aanpak die zowel de wateroverlast bestrijdt als zo gunstig mogelijk is voor De Bruuk.

Natuurinclusieve landbouw of landbouwinclusieve natuur

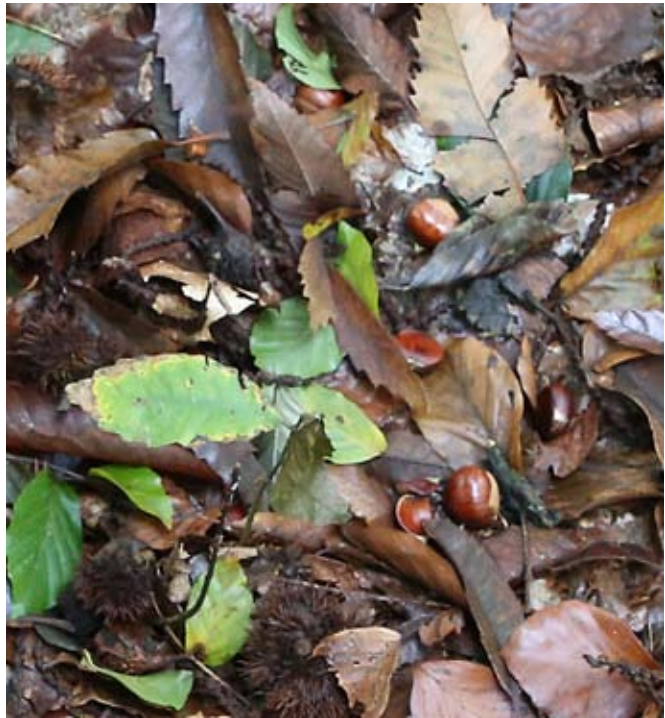
De WMG zet zich al jaren in voor natuur en een gezonde leefomgeving in eerst Groesbeek en sinds de gemeentelijke samenvoeging in Berg en Dal. Dat mensen de natuur en natuurbeleving belangrijk vinden is goed zichtbaar geworden in de gezondheids crisis waar we ons in bevinden. Heel veel mensen zoeken hun toevlucht tot de natuur: wandelend met of zonder hond, (sport)fietsend, hardlopend, te paard of gemotoriseerd. Steeds duidelijker wordt dat als we de natuur belangrijk vinden, we niet meer om de landbouw heen kunnen. Het negatieve effect van de agrarische praktijk op de natuur is groot. Drie problemen komen op dit moment het sterkst naar voren: 1. de stikstofcrisis, 2. de klimaatverandering als gevolg van veel broeikasgassen zoals CO₂ en 3. de terugloop van de biodiversiteit oftewel het aantal soorten planten, insecten, vogels, zoogdieren die om ons heen te vinden zijn. Daarmee is niet gezegd dat deze problemen door alleen de landbouw worden veroorzaakt. De conventionele landbouw speelt wel een grote rol en speelt een té kleine rol in het terugdringen van deze problemen.

Door verdroging krijgen bomen en struiken in De Bruuk de kans zich te vestigen. Ze weer weg krijgen is erg moeilijk.

Er zijn vormen van landbouw die wel bijdragen aan een oplossing voor het verminderen van de CO₂ in de atmosfeer, die geen of veel minder stikstofuitstoot veroorzaken en die bijdragen aan biodiversiteit. In de gemeente zijn daar mooie voorbeelden van. Zo hebben we al heel lang een aantal biologische (-dynamische) boeren in ons midden die zonder chemische gewasbescherming gezonde groentes of druiven kweken of zorgen voor biologische vlees. Ook in de Ooijpolder wordt op natuurvriendelijke manier landbouw bedreven met als gevolg dat weidevogels daar nog steeds een broedgebied hebben. Met struweel, houtwallen en natuurstroken. Sinds een jaar of acht is er in Groesbeek een prachtig voedselbos dat is uitgegroeid tot een voorbeeld en inspiratiebron voor velen in binnen- en buitenland. Een voedselbos is een landbouwsysteem waar met de natuur wordt samengewerkt en niet er tegen in zoals bij bijvoorbeeld een maisakker. Het bestaat uit minimaal 4 plantlagen en bevat een diversiteit aan productieve en het systeem ondersteunende soorten planten, struiken, bomen, kruiden en bijkruiden. In een voedselbos is een diverse flora en fauna, er is een natuurlijk evenwicht waardoor meetende insecten zelf weer worden geconsumeerd door bijvoorbeeld vogels en dus niet de kans krijgen om een plaag te vormen. Een voedselbos vraagt om een zorgvuldig, goed doordacht plan en een professioneel ontwerp. Het plantgoed moet op het juiste moment op de juiste plek staan en moet zich goed kunnen ontwikkelen rekening houdend met de temperatuur, bodem, de zon en de wind. Wanneer een voedselbos wordt aangelegd op een kaal perceel duurt het 5 tot 7 jaar voordat het een jong voedselbos genoemd kan worden. Het duurt nog langer voordat de hoogste bomen volwassen worden en hoog een bladerdek vormen. Er zijn nog maar weinig voorbeelden van voedselbossen met een volwassen kruinlaag (canopy-layer).

De kastanjes liggen voor het oprapen!

De WMG is bezig met een projectidee om uit te zoeken of een stukje Groesbeeks bos van ongeveer 1,5 ha omgevormd kan worden naar een voedselbos. Startpunt zijn tientallen kastanjabomen op rij die al vele jaren een goede kwaliteit kastanjes produceren. Ook staan er nog andere hoge bomen zoals beuk en wintereik. Tussen de bomen op rij staat opschot van jonge pionierbomen die makkelijk te vervangen zijn door fruitbomen en bessenstruiken. Op de bodem staan al bosbessen. De kruinlaag kan verder aangevuld worden met nog andere eetbare soorten zoals daslook. De eigenaar Staatsbosbeheer moet nog wel met het plan instemmen. Het zou een prachtig experiment zijn omdat de hoogste plantlaag er al is. En ook een mooi manier om Groesbeekers in hun eigen bos met een voedselbos in aanraking te laten komen.

BESTUURLIJK OVERLEG MET DE GEMEENTE

In het verleden had de WMG regelmatig een algemeen overleg met de gemeente. Zowel de gemeente als de WMG brachten bespreekpunten in. Na een lange periode van stilte heeft op 24 november 2020 een delegatie van de WMG weer een gesprek gehad met het voltallige college. Doel van het gesprek was om te kijken of het langlopende conflict over het fietspad in de Spoorkuil kon worden opgelost en om te bezien of er op andere vlakken wellicht meer mogelijkheden tot samenwerking zouden zijn. Het gesprek verliep in een goede sfeer onder leiding van de burgemeester. Tot een oplossing van het conflict is het nog niet gekomen. Wel zijn er enkele intenties voor nader overleg besproken, te weten: 1x per jaar afspraak via Annelies Visser, een gesprek met wethouder Nelson Verheul over zonnepanelen, een vervolgspraak over het fietspad in de Spoorkuil na het uitbrengen van een rapport door een extern bureau over de zandhagedissenpopulatie, nader overleg over de omgevingsvisie en een gezamenlijke excursie, bijvoorbeeld over de verdroging. We blijven betrokken bij de energietransitie, de aanleg van zonnenvelden. Onze voorwaarden voor de aanleg daarvan worden serieus genomen. We worden bij elke pilot betrokken.

Dit is niet het enige overleg dat we met de gemeente hebben. We doen ook mee aan het partneroverleg (zie boven) dat drie keer per jaar plaats vindt. We zijn een van de partners die door de gemeente uitgenodigd worden voor een overleg.

Daarnaast hebben we zo nodig contact met de gemeente. We houden alle ontwikkelingen bij en reageren daarop vanuit onze natuur- en milieustandpunten. We nemen contact op met de betreffende ambtenaren, schrijven brieven of spreken in op een raadsvergadering.

EDUCATIE EN VOORLICHTING

Groesbeeks Milieujournaal

Ondanks corona zijn er in 2020 drie nummers van het Milieujournaal uitgekomen, waaronder een dubbelnummer.

In 2020 verscheen een nieuwe rubriek in het Milieujournaal: de veganistische keuken. Het is duidelijk dat willen we de planeet leefbaar houden het niet volstaat om een keer de auto te laten staan of de thermostaat een graadje lager te zetten, we zullen ook iets moeten doen aan ons voedingspatroon. Het is duidelijk dat met name de consumptie van vlees zeer negatief uitpakt. Het gaat daarbij niet alleen om dierenwelzijn, maar ook om de grote hoeveelheden veevoer die verbouwd wordt met veel kunstmest en over de wereld verscheept worden, dat vaak ten koste gaan van het tropisch regenwoud, over het mestprobleem in de landen waar al dat voer dan heengaat en de milieuproblemen die het daar veroorzaakt (hier in Nederland) de geweldige hoeveelheid energie en water dat dat allemaal kost.

Vooraf onder jongeren neemt het besef dat we ons voedingspatroon moeten wijzigen, velen worden vegetarisch of zelfs veganist. Om deze problematiek onder de aandacht te brengen en te laten zien dat veganistisch leven kan en ook lekker en gezond kan zijn, deze nieuwe rubriek.

Milieujournaal 179 (mei 2020)

Thema 'Landbouw', met o.a.

- Naar een echt duurzame landbouw
- Agrarisch grondgebruik in Groesbeek vanaf 1980
- De eerste boeren
- Ons voedsel: banaan
- 20 jaar Landschapsbeheer Groesbeek
- Aardmannetjes

Milieujournaal 180/181 (oktober 2020)

Dubbelnummer thema 'Energietransitie', met o.a.

- Stand van zaken energietransitie Berg en Dal
- Duitsland gidsland?
- Kansrijke strategieën bij de aanpak van de klimaatverandering
- Watertekort funest voor natte natuur
- Landgoed Den Heuvel (deel 1)
- Ons voedsel: ui
- Aardhommels

Milieujournaal 182 (december 2020)

Met o.a.

- Een zonnepark van 100 hectare
- Landgoed Den Heuvel (deel 2)
- Van oude graanrassen naar nieuw brood
- Dagvlindermonitoring in De Bruuk 2020
- Weidevogelbescherming in de Duffelt 2020
- Ons voedsel: kaneel
- Aardmannetjes

Website

De website van de WMG (www.wmg-groesbeek.nl) functioneert zeer naar wens en wordt zeer regelmatig bijgewerkt met het laatste nieuws van Groesbeekse natuur- en milieu-aangelegenheden. Naast de actualiteit biedt de website ook zeer veel achtergrondinformatie. Veel dossiers hebben een lang verleden en alle relevante stukken zijn terug te vinden. Het vormt een schat aan informatie waar veel werk in gestoken wordt. Subwerkgroepen zoals jeugdeducatie, Landschapsbeheer Groesbeek en Milieujournaal hebben een eigen pagina.

Aardmannetjes in de weer met herfstbladeren

Aardhommels en Aardmannetjes

De WMG organiseert sinds jaar en dag verschillende natuureducatieve activiteiten voor kinderen.

De Aardmannetjes, een groep kinderen van 6 t/m 8 jaar, gaan eenmaal per maand o.l.v. Dianne de Bruin op zaterdagochtend de natuur in. Op een speelse en enthousiaste manier weet Dianne mooie plekken te vinden waar je prachtige natuur kunt beleven en kennis kunt opdoen.

De Aardhommels zijn ouder: 9-13 jaar. Zij fietsen eenmaal per twee weken onder leiding van Erik Lamers, Britt Kuipers en Henny Brinkhof op ontdekkingsstocht naar omliggende natuurgebieden. Eenmaal per jaar is er een kamp in de vrije natuur. Helaas heeft in 2020 een flink aantal ochtenden niet door kunnen gaan, maar als de regels het toelieten, waren de aardhommels en aardmannetjes toch buiten te vinden. Doordat in de zomer weer meer mogelijk was, ging het aardhommelkamp in 2020 gewoon door op de Hooge Hoenderberg.

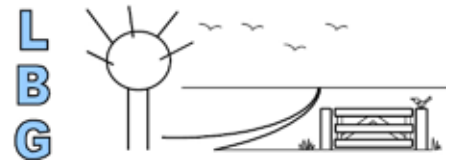
De Tullekesbôm en NL Doet

Helaas ging vanwege corona NL Doet in 2020 niet door en ook excursie van groep 4 van de Sieppe en de natuurdetectivedagen gingen niet door.

Op 20 juni 2020 was het Aardhommelkamp op de Hooge Hoenderberg. We bakten pannenkoeken met zelf geplukte bosbessen en zagen nachtzwaluwen op de Mulderskop.

JAARVERSLAG WERKGROEP LANDSCHAPSBEHEER GROESBEEK 2020

Landschapsbeheer Groesbeek (LBG) bestaat uit een club vrijwilligers en is onderdeel van Werkgroep Milieubeheer Berg en Dal. De doelstelling van LBG is mensen bewuster maken van de nog aanwezige natuur in hun omgeving en er op een actieve manier positief aan bijdragen.

Dit doen we door:

1. Het organiseren van educatieve wandelingen en excursies
2. Het uitvoeren van vrijwillig landschapsbeheer
3. Organiseren van informatieve avonden
4. Inventariseren en beschermen van (weide)vogels door o.a. het markeren van nesten en geven van voorlichting
5. Meedoen aan het kampioenschappen heggenvlechten
6. Mee te doen aan NLdoet

1. Educatieve wandelingen en excursies

2020 was voor LBG een heel bijzonder jaar. Het begon natuurlijk mooi op 16 januari toen we op de kop af 20 jaar bestonden. We hebben daar die dag geen speciale aandacht aan besteed maar dat de volgende dag gedaan. Zie daarvoor punt 3 in dit jaarverslag van LBG.

De eerste excursie op 26 januari vond plaats vanaf Het Zwaantje naar de natuurbegraafplaats Mookerheide. De publiciteit was prima verzorgd. De beheerder van de begraafplaats, Bart Bulkens, had ons een paar weken daarvoor tijdens een rondleiding al heel veel verteld over de begraafplaats en de specifieke beheerkenmerken. De 26e gingen 6 LBG-gidsen op pad met 76 deelnemers. Leuke, kleine groepjes geïnteresseerde deelnemers die verbaasd waren over deze mooi aangelegde begraafplaats. Na afloop hebben we bij Het Zwaantje even stil gestaan bij 20 jaar LBG.

17 mei zou onze tweede publieksexkursie zijn vanaf De Diepen naar Het Koningsven. Maar inmiddels was ons land in de ban van Covid-19 en waren alle publieksactiviteiten verboden. Natuurlijk hielden wij ons daaraan en moesten we dus tot 23 augustus wachten voor we weer met publiek de natuur in konden. Dit was meteen ook wel een flinke lange wandeling van 15 kilometer. Omdat we wilden weten wie er mee zou gaan i.v.m. eventueel besmettingsgevaar moest iedereen zich van te voren opgeven. 46 deelnemers gingen die dag met 5 gidsen mee op de door Dik Daub uitgezette wandeling. Dik had zijn tocht de volgende titel meegeven: De Groesbeekse Rivieren- en Merentocht. Startend bij de Protestantse Kerk, via Koepel, Bruuk, Leijgraaf, Groesbeek en Spoorbeek en eindigend bij Het Groeske midden in Park Mariëndaal. Halverwege hadden we een pauzeplek bij Green Cottage van Marja Groenen, coronaproof met voldoende afstand tussen de groepen en de deelnemers. Iedereen genoot van een lekker kopje thee of koffie en het door Marja zelf gemaakte gebak. Een zeer geslaagde jubileumtocht met een speciaal tintje die goed werd afgesloten bij Het Groeske. Pieter Thissen was deze middag onze speciale gastgids.

Omdat Corona in het najaar weer toesloeg heeft LBG verder in 2020 geen wandelingen meer georganiseerd. Op 4 oktober hebben drie gidsen van LBG gegidst tijdens excursies vanaf de Holthurnsche Hof die werden georganiseerd in het kader van de jaarlijkse Landschapsparade. 48 deelnemers liepen mee met de LBG-gidsen op zoek naar historische relictten. Het was een gevarieerde en goed georganiseerde activiteit.

2. Vrijwillig landschapsbeheer

Landschapsbeheer Groesbeek (LBG) is de afdeling binnen de Werkgroep Milieubeheer Berg en Dal waarin vooral praktisch werk wordt verricht op het gebied van onderhoud en beheer van het landschap. Een keer per maand, doorgaans op de eerste zaterdag van die maand, tussen 9.00 en 13.00 uur steken de vrijwilligers de handen uit de mouwen. De werkzaamheden bestaan o.a. uit het snoeien van struweel, het knotten van bomen, het plaggen van bermen en maaien en hooien op die plaatsen waar geen landbouwmachines kunnen of mogen komen. Naast de reguliere werkdagen bestaat er een kleine ploeg die ook op maandagen kleinere klussen oppakken. In 2020 werd het coördinatorschap gedragen door Gijs Looijen, geflankeerd door Nel van den Bergh en Ferdinand ter Schure. De totale werkgroep van LBG, bestaande uit 25 deelnemers (mailcirkel: 40), kent een vaste kern van ongeveer 15 actieve leden. In 2020 werd ondanks de coronapandemie en bijbehorende

maatregelen toch nog regelmatig gewerkt, in het Hulschbroek (januari), 't Slumke (februari), Schildbroek (eind februari), en op de Natuurwerkdag op de Galgenhei (maart), april en mei werden wegens corona gecancelled. In juni hebben we wel het uitje naar het voedselbos van Wouter van Eck laten doorgaan en is gewerkt op het Schildbroek. In juli vervolgens nog op de Galgenhei. Voor de zomerstop is er verder alleen nog een kleine klus uitgevoerd aan de EVZ Brandenburg-Nederrijk (Jacobskruid trekken). Op 6 augustus is er bij wijze van extra werkochtend samen met de vrijwilligers van de NABU gewerkt in het bijzondere (niet zo verre) neefje van de Bruuk, het Kranenburger Bruch. In september is gewerkt op het Steenbroek en in oktober op 't Slumke. November en december: Schildbroek. Al met al is de uitval door corona in 2020 beperkt gebleven. Er werd dus op verscheidene locaties gewerkt, meestal op terreinen in het bezit dan wel beheer van de Stichting Landschap Ooijpolder-Groesbeek en een enkele keer op gemeentegrond. Voorafgaand aan de werkochtenden wordt een uitgebreide mailing verzorgd met laatste nieuwtjes, details aankomende werkochtend, achtergrondinformatie en wat dies meer zij. Na de werkochtend wordt door een vrijwilliger (Loes de Valk) verslag gedaan door middel van foto's en door de coördinator in tekst. De facebookpagina werd in 2020 ingewisseld voor een appgroep. Het gereedschap van LBG wordt onderhouden door Henk Klaassen.

3. Informatieavonden

Ook in 2020 hebben we een informatieavond georganiseerd en wel op 17 januari. Gerard Müskens heeft ons toen in De Slenk een inkijk gegeven in ruim 50 jaar roofvogelonderzoek in het Rijk van Nijmegen en Reichswald. Een bijzondere avond die maar liefst 180 natuurliefhebbers deed besluiten naar De Slenk te gaan. Een all-time-record wat bezoekers betreft! De avond werd bijzonder gewaardeerd.

4. Onderzoek en bescherming van vogels

Weidevogels

In 2020 zijn Henk Klaassen en Harry Gasseling weer met de weidevogels bezig geweest. In Groesbeek is alleen nog de Kievit in het veld aanwezig, de scholekster broedt tegenwoordig alleen nog op hoge platte daken. Het beschermen van de Kieviten houdt in dat we de nesten op afstand opsporen en dit melden bij de eigenaar van het land. In en om De Bruuk hebben we zes broedende Kieviten gezien. We zijn niet bij de nesten geweest, dit om geen geursporen voor predatoren achter te laten. Van drie nesten weten we zeker dat die met succes gebroed hebben, we hebben kleine kuikens gezien maar geen vliegvlugge jongen.

Ook in het agrarische buitengebied hetzelfde beeld: wel broedende Kieviten maar geen grote vliegvlugge jongen. Er zijn een paar boeren die melden dat ze Kieviten op hun land hebben, waarna wij deze opsporen en beschermen. Dit is het omgekeerde van voorgaande jaren, toen vroegen wij of we mochten beschermen. Nu is de boer er meer bij betrokken en hebben ze er meer zorg voor. Helaas worden veel nesten en kuikens geprederd. Hadden we vijf jaar geleden nog vijftig legfels, nu nog maar vijftien.

Akkervogels

Omdat we nu meer tijd voor ander vogels hebben, houden we ons ook bezig met de patrijzen. Dit doen we voor Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG), die de gegevens weer delen met de agrarische natuurvereniging en SOVON.

Op verzoek van SLG coördineren Harry en Henk nu het Groesbeekse patrijzenproject. We verzamelen de gegevens samen met boeren, burgers, jagers, vogelaars en buitenlui. We kijken waar de paartjes zich ophouden, dit is voldoende om dit als broedsel mee te tellen.

We zoeken niet naar nesten. We hebben dit jaar 12 broedterritoria gevonden. Verder hebben we als bewijs rond september verschillende groepjes patrijzen met jongen gezien. Naast de patrijzen bekijken en noteren we alle vogels die we tegenkomen.

Als je een keer mee wilt nemen dan, via de WMG, contact op met Henk Klaassen.

Patrijs

Nestkasten

In het buitengebied van Groesbeek heeft Henk Klaassen een aantal steenuilkasten opgehangen. Omdat er i.v.m. corona geen bezoeken afgelegd mochten worden, heeft hij geen steenuilkasten gecontroleerd.

Er hangen ook tien spreeuwenkasten. Omdat hij deze in zijn eentje kon controleren is dit wel gebeurd. Deze kasten hangen rond de Ashorst en Lage Horst. Half mei zijn de eerste nesten gemaakt en er zijn bij allemaal met succes jonge spreeuwen uitgevlogen. Een maand later waren alle kasten weer bezet voor een tweede legsel, ook die zijn allemaal uitgevlogen. Het derde legsel heeft Henk i.v.m. de eikenprocessierups niet meer kunnen controleren.

5. LBG gaat heggenvlechten

Het team van Landschapsbeheer Groesbeek bestaande uit Peter Pouwels, Bart Willers en Toon Lamers heeft ter voorbereiding op het kampioenschap, deel genomen aan een oefenochtend heggenvlechten in de Oeffelter Meent op 25 januari 2020. Op 8 maart heeft het team van Landschapsbeheer voor de 12e keer deelgenomen aan het Nederlands Kampioenschap Heggenvlechten. Helaas moest Henk Eikholt om gezondheidsredenen verstek laten gaan. Op 20 april bereikte ons het droevige bericht, dat ons gewaardeerd teamlid Henk Eikholt was overleden.

6. NLdoet

Op 14 maart organiseerde LBG een activiteit in het kader van NLdoet op de Galgenhei. Die ochtend hebben we 21 nestkasten gemaakt en 17 zijn er ter plaatse opgehangen voor vogels die graag een processierups verorberen. Vanwege het coronavirus konden we er geen uitgebreide werkochtend van maken. Maar de 12 aanwezigen, zowel mensen van LBG als van buiten, hadden toch een genoeglijke en productieve ochtend. In mei en juni zijn de nestkasten uitgebreid gemonitord op broedsucces en dat was boven verwachting. Van de 17 opgehangen nestkasten zijn er 16 gebruikt door diverse vogels. In 9 is gebroed wat tot de volgende aantallen uitgevlogen jongen leidde: 11 koolmezen, 17 pimpelmezen en 4 roodborstjes.

Berichten en nieuws van LBG staan op de website van de WMG (www.wmg-groesbeek.nl/landschapsbeheer)

Het organiseren van al deze activiteiten zou een stuk moeilijker zijn geweest zonder de belangeloze medewerking van de Gemeente Berg en Dal, Werkgroep Milieubeheer Berg en Dal, Landschapsbeheer Gelderland, Oranjefonds/ NLdoet, DHD, De Slenk, Bed and Breakfast Green Cottage, Natuurbegraafplaats Mookerheide (met name Bart Bulkens). En verder natuurlijk iedereen die hand- en spandiensten verleende bij onze activiteiten. Voor de publiciteit konden we steeds weer terecht bij Gemeentenieuws, De Gelderlander, Rozet, Topic, Omroep Berg en Dal (o.a. Kiekdor) en bij KNNV.

Een extra woord van dank voor Loes de Valk voor alle mooie foto's.

Verder dank aan allen die actief hebben deelgenomen aan één van onze activiteiten. En dan met name de gidsen van LBG en de vrijwilligers die regelmatig een zaterdag actief bezig zijn om ons mooie Groesbeekse landschap nog verder te verfraaien.

We begonnen dit jaarverslag met de opmerking dat 2020 voor LBG een heel bijzonder jaar was. Het was een jubileumjaar, maar ook een jaar van verlies. Op 10 februari overleed Heinz Giesbers. Een zeer actieve zaterdagse werkracht die alleen al door zijn humor geweldig gemist wordt. We wensen zijn familie veel sterkte om zijn gemis een plek te geven.

Een tweede groot verlies trof ons op 20 april. Die dag overleed Henk Eikholt, een van de oprichters en grote trekkers van LBG. Hij was vanaf de oprichting van LBG op velerlei plaatsen actief in de Groesbeekse natuur en je kon altijd een beroep doen op zijn natuurkennis. Zijn radioprogramma Kiek Dor bij omroep Berg en Dal werd veel beluisterd. Na zijn overlijden heeft de familie van Henk geld ingezameld voor enkele bankjes in het Berg en Dalse landschap. Het werden er maar liefst zeven op diverse plaatsen in onze gemeente. Op alle bankjes staat een mooie foto die door Henk zelf is gemaakt. Een aantal bankjes is opgenomen in een speciale Kiek Dor wandelroute die door de familie van Henk is bedacht en te koop is bij Bruna en VVV. Ook de familie van Henk wensen we veel sterkte om verder te gaan zonder hem.